pylimėlio liekanos. Pastarasis, supiltas pačiame aikštelės pakraštyje, šiuo metu tėra apie 30–40 cm aukščio, apie 1 m pločio. Jį išorėje palaikė ir stiprino gynybinė siena ar kokia nors kita panaši medžio konstrukcija. Čia, pylimėlio šlaito apatinėje dalyje, aptiktos kelios 10–30 cm pločio gulsčių rastų paliktos žymės–pakopėlės. Tuo tarpu vidinėje pylimėlio pusėje jokių konstrukcijos pėdsakų nepastebėta. Kad tai kažkokios medinės konstrukcijos liekanos, patvirtina ir šlaito apačioje susidaręs storokas tamsių degėsingų nuogulų sluoksnis. Beje, čia buvo rastas minėtasis geležinis smaigas su grandimi.

Šiam piliakalnio egzistavimo laikotarpiui skirtina ir visa žiesta keramika bei metaliniai radiniai.

Iš seno vietos gyventojų pasakojimuose irgi minima čia kadaise stovėjusi kunigaikščio Margio pilis.

Netoliese, už 5 km į rytus, yra kitas panašiai gamtiškai įrengtas piliakalnis – Dubičių „Bonos" pilis. Jis irgi yra buvusio ežero saloje, turi nežymius įtvirtinimus, o kultūrinis sluoksnis – nuo akmens amžiaus iki XVII a.

Egidijus ŠATAVIČIUS

Exploration of Margiai "Isle" settlement

In 1999 explorations of Margiai "Isle" settlement (Varėna district) of Stone Age, started some time ago, were continued. The area of 20 m^2 with a 40-65 cm thick habitation layer was excavated. The total of 3230 flint artefacts and more than 2300 potsherds were collected. The habitation layer was strongly disturbed in different periods. More distinct were only the joint layers of Stone Age and the 11th-15th centuries.

Egidijus ŠATAVIČIUS

MIŠKINIŲ 2-OJI GYVENVIETĖ

Miškinių 2 senovės gyvenvietė (Vilniaus r., Riešės sen.) yra 1,05 km į R nuo Žalesos upelio ištakų iš to paties pavadinimo ežero, 1,55 km į ŠV nuo naujojo Molėtų plento ir 100 m į ŠR nuo Žalesos upelio-kanalo kairiojo kranto. Gyvenvietei įkurti pasirinktas čia kadaise tyvuliavusio ežero (dabar numelioruoto ir paversto pievomis) Š krante esantis masyvus pusiasalis.

Tai moreninės kilmės kalvų grandinė, per 300–400 m įsiterpusi į buvusio ežero akvatoriją. Panašus pusiasalis, tik žemesnis ir visiškai plokščias, yra priešingame krante. Abu jie tarsi pertvėrė buvusį ežerą per vidurį, tepalikdami tik apie 250–300 m pločio tarpą. Nors ežervietės pakrantės molėtos, tačiau akmens amžiuje jos buvo itin tankiai apgyventos. P krante, priešais aptariamąją, yra Verbiškių 1–3-ioji, o Š, už 300 m į ŠV, Miškinių 1-oji senovės gyvenvietės. Be to, tyrinėjimų metu čia aptiktos dar 2 naujos gyvenvietės. Šiuo metu Š ir V ežervietės krantuose yra vilniečių kolektyviniai sodai, kuriems intensyviai plečiantis sunaikinama daug archeologinių vertybių. Panaši padėtis ir su P kranto paminklais, kurie nuolatos ariami.

Miškinių 2-ąją senovės gyvenvietę 1995 m. rado straipsnio autorius. Tuomet iškastuose keliuose šurfuose aptiktas kultūrinis sluoksnis su gausiais titnago, kaulo bei keramikos radiniais. Apytiksliai nustatyta ir gyvenvietės teritorija. Paminklui suteiktas IP–3055/A numeris.

1997–1998 m. gyvenvietės teritorija kelis kartus suarta sėjant javus. Tai ypač pakenkė kultūriniam sluoksniui (slūgsojusiam iškart po velėna), kuris daugelyje vietų labai apnaikintas, ir radiniams, ypač organiniams – keramikai ir osteologinei medžiagai. Todėl 1999 m. KVAD užsakymu buvo atlikti šio objekto archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai objekto kultūrinei vertei ir teritorijai patikslinti. P pusiasalio gale, ties jo riba su durpynu, ištirtas 28 m² (14×2 m) plotas, orientuotas Š–P kryptimi.

Pietų link nuolaidėjančiame reljefe atsektas toks susisluoksniavimas: viršuje apie 20 cm storio armuo, po juo slūgsojo 10–27 cm durpių sluoksnis, o Š perkasos gale – iki 10 cm storio pilko ežerinio žvyro sluoksnelis – akmens amžiaus gyvenvietės kultūrinis sluoksnis; žemiau slūgsojo įžemis – Š perkasos dalyje tai buvo šviesus ežerinis žvyras, o P – šviesus ežerinis smėlis su iki 46 cm storio durpių juostelėmis ir melsvos spalvos šlynas. Visi Š perkasos dalyje atidengti sluoksniai stipriai perdžiūvę ir dėl gausių ežerinių organinių medžiagų priemaišos sukietėję, o tai ypač apsunkino tyrimus.

Archeologinių tyrinėjimų metu surinkta truputį daugiau nei 490 titnaginių radinių. Gyvenvietėje naudotas tiek pilkas geros, tiek ir įvairiaspalvis prastos kokybės titnagas. Dirbiniai gaminti iš įvairių ruošinių: skelčių, nuoskalų, skaldytinių šerdžių. Beveik visi radiniai pasidengę įvairiausių spalvų patinomis (nuo baltos iki šokoladinės). Įvairaus dydžio

nuoskalos sudarė 61,6%, o skeltės ir jų dalys – 26,2% viso titnaginių radinių kiekio. Aptikti ir 3 skaldytiniai, iš kurių vienas piramidinis, o kiti du – netaisyklingi. Yra ir 6 apskaldyti titnago gabalai. Terasti 2 strėlių antgaliai: vienas „širdinis", o kitas netaisyklingas svidrinis (?) su įstriža viršūne. Be to, kolekcijoje yra ašmenėlis (nelygiašonis trikampis), 5 lancetai (2 proksimaliniai, 3 distaliniai), 6 mikrorėžtukai (4 proksimaliniai, 2 distaliniai), 13 dirbinių fragmentų, 8 specialios paskirties dirbiniai, 6 gremžtukai (4 galiniai, pusiau šoninis ir dvigalis), 3 rėžtukai (2 nuskeltiniai vienkrypčiai ir retušinis) bei yla.

Aptikti ir 4 stamboki apskaldyti radiniai, pagaminti iš kitokių akmens rūšių.

Iš tvirtai susicementavusio grunto pavyko išimti 32 keramikos fragmentus. Tai vidutinio pločio ir storasienės puodų šukės su itin gausiomis augalinėmis priemaišomis molio masėje. Aptikti 2 puodų pakraštėliai, kurių vienas yra nusklembtas ir puoštas apvijiniu ornamentu.

Rasta apie 300 vnt. paskirų kaulinių radinių Tai įvairaus dydžio, dažniausiai suskaldyti gyvūnų kaulai bei dantys. Rasta ir keletas ragų gabaliukų bei vienas kaulinis dirbinukas – smulkus žeberklo smaigalio fragmentas.

Dauguma tyrinėjimų metu surinktų radinių aptikta Š perkasos pusėje. Apie 2/3 titnaginių ir akmeninių radinių slūgsojo kultūriniame sluoksnyje, o likusieji – arime. Tuo tarpu didžioji dalis kaulinių bei visi keraminiai radiniai rasti kultūrinio sluoksnio apatinėje dalyje, atsidengusioje skersai perkasą kirtusioje duobėje. Ji buvo 40–150 cm pločio ir apie 20–50 cm gylio. Čia, ties V sienele, aptikta pailga, maždaug 50×30 cm dydžio degusių kauliukų sankaupa (per 2 tūkst. vnt.).

Kadaise gyvenvietės teritorijoje buvo palankios sąlygos organinės medžiagos mineralizacijai. Tarp kelių taip suakmenėjusių radinių aptiktas ir bičių korio gabaliukas. Kol kas tai vienas iš rečiausių radinių visoje Europoje.

Gyvenvietė datuojama ankstyvojo neolito pabaiga–viduriniuoju neolitu (IV – III tūkst. pr. Kr.) ir priskiriama Narvos kultūrai. Šiuo metu tai pats piečiausias šios kultūros paminklas Lietuvoje. Beje, tai ir vienintelis mikroregionas šalyje, kur moreninio kalvyno – aukštumų – zonoje rasta

akmens amžiaus gyvenviečių.

Tyrinėjimų metu konstatuota, jog šį paminklą reikia skubiai gelbėti – ištirti, nes po kelerių metų visa organinė medžiaga negrįžtamai suirs.

Baigus perkasos tyrinėjimus, visoje pusiasalio teritorijoje iškasta 30 šurfų, kurių dėka patikslinta paminklo teritorija bei nustatytos radinių koncentravimosi vietos.

Egidijus ŠATAVIČIUS

Miškiniai settlement 2

An archeological survey was carried out in 1999. The area of 28 m² was excavated. It contained a habitation layer dated to the 4th-3rd millennium B. C. The uncovered flint, stone, clay and bone finds belonged to Narva culture.

Egidijus ŠATAVIČIUS

SUDOTOS ARCHEOLOGINIO PAMINKLŲ KOMPLEKSO TYRINĖJIMAI

1999 m. archeologinė ekspedicija toliau tęsė Sudotos archeologinio paminklų komplekso (Švenčionių r., Švenčionėlių sen.) tyrinėjimus (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 30–34; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 45–50). Kompleksą sudaro Sudotos 2-oji akmens amžiaus gyvenvietė (IP–2421/A), Sudotos senovės gyvenvietė-kaimavietė (AV–2301) ir Sudotos 4-asis pilkapynas (IP–3004/A). Tyrinėjimai vykdyti komplekso Š pakraštyje, 40 m ilgio atkarpoje, palei Žeimenos ardomą krantą. Čia ištirtas apie 250 m² dydžio plotas, orientuotas PR–ŠV kryptimi.

Iš įvairialaikių archeologinių paminklų, kurių kultūriniai sluoksniai slūgsojo virš vienas kito, ir intensyvios gamtinės veiklos atsekta itin sudėtinga komplekso stratigrafija. Tirtojo ploto ŠV dalyje (10 m ilgio ruožas) akmens amžiaus gyvenvietės kultūrinis sluoksnis – rusvai gelsvas smėlis (apie 20–45 cm storio), aptiktas 140–60 cm gylyje. Čia virš jo slūgsojo 12–20 cm storio pilkas bei melsvas iškastinės velėnos sluoksnis – vėlyvųjų viduramžių kaimavietės kultūrinis sluoksnis ir 110–24 cm storio eolinio smėlio